

Ketten beszélgetnek

Útnak az asztal mellett. Előttük kis pohár bor. Eppen csak kóstolgatják. Magatartásokat, érzelmeket idéznek, melyek felejtethetnek. Nézem az arcukat: hol komor, hol meg csupa mosoly.

Ketten beszélgetnek. Apró Antal, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Minisztertanács elnökhelyettese, Szeged 1-es számú választókerületének országgyűlési képviselője és Krajtkó András nyugdíjas, szegedi munkásmozgalmi veterán. „Ellesem” társalgásuk atmoszféráját, s belőle próbálok egy villanásnyit közreadni.

★

Örülök, hogy jól bírod magad, Bandi.

— Ezt mondhatom én is rólad — kapja a választ Apró Antal. Koccintanak és isznak egy kortyot a borból. Aztán megegyeznek, hogy azért múlik az idő, szaporodnak az ősz szálak a hajukban, kopik a szervezet. A szív, igen, az... fiatalosan dobog. „Persze, de jó is volna KISZ-istának lenni.”

— Te Bandi, amikor Szegeden járok, igencsak eszembe jut a Csillag-börtön, az ör. Emlékszel az örré?

— Hát hogyne...

S a mondatok 1936-ot hozza a jelenbe. Kommunista és munkásmozgalmi tevékenységükért hosszú hónapokra a Csillag-börtönbe zárták Apró Antal építőipari munkást és Krajtkó András börtömi munkást. A többi politikai fogollyal kopogással, Morse-jelekkel tartották a kapcsolatot a rideg falakon át. „Egész beletanultunk, úgy adtuk-vettük az üzeneteket, mint képzett távirások.”

A sétán vagy a zárkában kis szemináriumot tartottak a dialektikus materializmusról. A börtönőr figyelt, fűlt.

— Valami titkosat, idegen nyelven beszélnek maguk? — förmedt rájuk a börtönőr.

— Nem, semmi titok ebben — felelték komolyan.

— Azért jó lesz vigyázniok! — reccsent a börtönőr hangja —, Mert majd hívok valakit, aki ért „idegenül”, és az aztán rajtakapja magukat.

Hát persze, megmosolyogtak.

★

A régi ismerősök, elvtársak is szóba kerülnek. Felkomorlik, a Horthy-fasizmus idején hogyan üldözték, ki-kozták a kommunista és munkásmozgalmi résztvevő embereket.

— Igen, az Ilus...

Törékeny munkálány volt itt Szegeden. A mozgalom egyik harcosa. Abban a zord időben elfoglalták és a város házában (akkor ott volt a rend-

őrség) vallatásra fogták. Tép-ték a haját, rúgták a testét. Ha elájult, felloccsolták, s kezdtek előlről a vallatást. De Ilus néma maradt, nem árulta el munkásmozgalmi társait.

Ilus, akit csak így emlegetnek, most Budapesten él, Kiss Károlynak, az Elnöki Tanács volt titkárnak a felesége.

— Bizony akkor — mereng el a két beszélgető — cudar idő járt a népre.

★

Krajtkó András említi a bírósági tárgyalásukat Szegeden. Meg kis derűs epizódját, a töltött paprikát.

— Emlékszem, nagyon is — nevet Apró Antal és hozzá-fűzi: — Csuda jót ettünk akkor.

A letartóztatottak éhesek voltak. Krajtkó András megkérte a feleségét, hogy hozzon ennivalót, amit majd a tárgyalás szünetében elfogyasztanak. Hozott is egy labas töltött paprikát, amit a

vádoltak padján, a börtön-őrök strázsálsával farkasétvágygal elfogyasztottak.

★

Mondatok következnek a ma dolgairól, kérdéseiről, majd a családról. Később Apró Antal mesél egy új pesti viccet.

— Vics dologban — tréfál — már elhagytuk a világszínvonalat.

...Ha jut rá ideje, Apró Antal felkeresi a vizek partjait és horgászik.

— Hogy milyen szerencsével? Hol így, hol úgy. Egy biztos, hogy horgászni jó, halat fogni különösen.

★

Útnak az asztal mellett. Előttük kis pohár bor. Eppen csak kóstolgatják. Magatartásokat, érzelmeket idéznek, melyek felejtethetnek. Nézem az arcukat: hol komor, hol meg csupa mosoly.

Morvay Sándor

Tudományos tanácskozás a betegek rehabilitációjáról

Az utóbbi években hazánkban is előtérbe került a betegek rehabilitációja, a különböző egészségkárosodások vagy balesetek következtében csökkent munkaképességű dolgozók olyan munkakörbe helyezése, amelyet egészségi állapotuk veszélyeztetése nélkül elláthatnak, s ahol megfelelő kereseti lehetőséget találnak. Ezzel a kérdéssel foglalkozott a Magyar Rehabilitációs Társaság szombaton az Országos Reuma- és Füdőügyi Intézetben tartott első tudományos ülésén.

Dr. Irás Jenő, a munkaképesség-csökkenést véleményező orvosi bizottságok országos igazgatóságának vezetője elmondta, hogy az elmúlt évben mintegy 38 000 —40 000 csökkent munkaképességű dolgozót foglalkoztattak budapesti és vidéki kézműipari vállalatokban, az

OKISZ-hoz tartozó célszervezetekben és kisipari vállalatokban. A rehabilitáció szempontjából a 35—66 százalékos munkaképesség-csökkenés jelent problémát. A baleset következtében ilyen fokban sérültek háromnegyede meggyógyítás után tovább folytathatja eredeti foglalkozását, a többi azonban csak fizikai megterheléssel nem járó könnyebb munkakörre helyezhető, illetve más szakmára kell átképezni. Körülbelül 5 százalék nem rehabilitálható.

Az ülés második részében a szívbeteg rehabilitációjával foglalkoztak. Dr. Romoda Tibor decens előadásában hangoztatta, hogy a szívbeteg, köztük a szívritmuszavarban szenvedők jelentős része egészségi károsodás nélkül dolgozhat megfelelő munkakörben. (MTI)

Moszkva-Tokió légi járat

„Japán Air Lines”, feliratú szovjet Tu-114-es nyitja meg április 17-én, hétfőn a közvetlen légitforgalmat Moszkva és Tokió között. A 116 személyt befogadó óriás-gép leszállás nélkül tíz és fél óra alatt teszi meg a

több mint nyolcezer kilométeres utat. A Szibéria fölött első ízben áthaladó nemzetközi légi járat gépeit a szovjet és a japán légitörzsek társaságja közösen bérl, a pilótaszemélyzet szovjet, az utasellátást személyzet vegyes lesz. (MTI)

Vélemény és valóság

Tegnap délután az utcán, hazafelé menet, megállított egy ismerősöm és nagyon határozottan felelősségre vont. Miket írtam én Mensáros előadói estjéről? Miért bírálok? Nincs fűlem a sikerhez?

Elképedtem. Ha lehet egy színeszt dicsérni, ha jól emlékszem, én dicsértem: nagyhatású, szuggesztív erejű és így tovább. Igen — mondta az ismerősöm —, de én azt írtam, hogy a műsor végeredményben Mensáros magánvéleményét közli a színpadon. Ezzel van baj. Szerinte a műsor nem egyéni véleményt közöl, hanem a század hiteles arculatát mutatja be. Ez a század éppen olyan, amilyenek a műsor ábrázolói.

Csakugyan? Valóban a század hiteles arcát mutatja volna be ez a műsor? Szögezzük le: természetesen semmi olyan nem volt benne, ami önmagában kifogásolható, ami rossz. A műalkotásokat, a verseket, a prózaiszövegeket, a legnagyobbak és a legjobbak műveiből válogattam össze a művészt. Ha külön-külön, s nem egy műsorban halljuk őket, egy szót sem szólhatnak. De hát egy összeállításban hangzottak el, s éppen ennek az összeállításnak a szelleme, tartalma, irányja, tendenciája: Mensáros magánvéleménye.

A háromrészes összeállítás első fele talán a legsikerültebb: a művész

véleményének és a valóságnak a kapcsolata itt a legszorosabb. Később, a műsor második és harmadik felében lazul ez a kapcsolat, az objektív valóság a második — a fel-szabadulásig tartó — és a harmadik — a napjainkat bemutató — részben egyre inkább és egyre jobban háttérbe kerül és a művész egyéni véleménye nyomakszik előtérbe.

Példák? Mai költőink közül mindössze hárman szerepelnek az összeállításban: Pilinszky, Zerk és Vas István. Ez kevés. Nem mennyiségben; nem arról van szó, hogy valamiféle ranglistát kérjünk számon. De az talán nem túlzás, ha azt mondjuk, olyan verseket, írásokat is szeretnénk volna hallani, amelyekben napjaink valósága szemléletesebben, erőteljesebben tükröződik? József Attila mindössze egy verssel, az Isten cíművel szerepel. Ez a költemény — bármennyire is szép — nem azt a tartalmat és nem azt a magatartást képviseli, amit József Attila költészetének egésze a magyar irodalomban jelent, és főképpen amit jelentett annak idején, a Horthy-korszakban. Miért éppen ezt választotta mégis a művész? Mi ennek a versnek a funkciója ebben a műsorban?

Folytathatjuk tovább. Ebben a században győzött Október, ebben a

Még egyszer a Mensáros-estről

században nőtt naggyá a kommunista mozgalom, ebben a században alakította át a világ nagy részét, ebben a században valósult meg a szocializmus. A műsor — ne feledjük: az a műsor, amely a XX. század címet viseli —, erről alig mond valamit. Mensáros összeállításából úgy tűnik, mindez mellékes, lényegtelen, jelentéktelen. Nyilvánvaló, hogy ebben nincs igaz: nem ez az objektív valóság, nem ez a század valósága.

Természetesen nem azt vártuk és nem is várjuk a művésztől, hogy a szocializmus győzelmének kibontakozását tételesen illusztrálja. Azt se, hogy műsora csupa ilyen tartalmú anyagokból álljon. Azt viszont igenis joggal várjuk, hogy ezeknek a változásoknak a jelentőségét megmutassa és eszméit képviselje.

Mensáros előadói estjének — amint az eddigiekből kitűnhetett — nem voltak ilyen mondanivalói, ilyen tartalmak. Tisztelegés, becstelenség, humanizmus, de konzervatív, polgári humanizmus hatotta át az összeállítást. Eppen ezért nyilvánvalóan nem tarthatjuk és nem mondhatjuk szocialistának.

Nagyjában-egészében ezt mondtam el vitatkozó ismerősömnél. Beszélgetés közben azonban úgy láttam, azok a gondolatok, amiket elmondott, általánosabbak, elterjedtebbek, mint vélne az ember, hogy tehát ebben a vitában nem kizárólag egy ember véleményéről van szó. Ezért visszafordultam, bejöttem a szerkesztőségbe és megírtam ezt a cikket.

ÖKRÖS LASZLO

Buday György kiállítása

Nagyszámú érdeklődő, ismerősök és barátok jelenlétében nyílt meg szombatos délen a Móra Ferenc Múzeum Horváth Mihály utcai képtárában Buday György Londonban élő grafikusművésznek, az angol Királyi fa- és Rézmetszők Társasága tagjának kiállítása. Bálint Alajos, múzeumigazgató bevezető szavai után Ortutay Gyula, az Elnöki Tanács tagja, akadémikus, a TIT elnöke, mint az egykori Szegedi Fialatok Művészeti Kollégiumának tagja, a művész barátja, társa és pályájának, sorsának tanúja, mondotta a megnyitó beszédet. Meghatott szavakkal emlékezett meg arról a szellemi, politikai és művészeti életéről, amelynek Buday György, a politikusnak gondolkodó és érző harcos művész egyik vezéralakja, szervezője és irányítója volt. Kiemelte azt a hűséget, amely a művész alapvető tulajdonsága ma is, s amely népéhez, annak hagyományaihoz, harcaihoz és elveihez köti.

Az ünnepélyes megnyitón megjelent Siklós János, az MSZMP Csongrád megyei bizottságának titkára, Papp Gyula, a városi tanács vb elnökhelyettese. Részt vettek a nagyszámú érdeklődők között a művész családjának tagjai, festők és művészek is.

Egy fametszet a kiállításról: L'annunziazione umama

Budai György művésze a bemutatott legkorábbi lapoktól a legutóbb készült művekig a népi kultúrától ihletett. A fametszet műfaja önmagában véve is drámai sűrűségű, de nála éppen a gyakran használt balladai témák miatt és a sűrűtetséges kirobbanó erejű. Az 1931-ben készült Boldogasszony búcsújának témája az a fanatikus hit, amely a kisemmizett nép egyetlen megmentője. A tömeges vonulások, az alakok elszántsága, szikársága, már egyéb erőket, más összefogást is sejtet. Az 1933-as Arany balladák, az Ortutay Gyula által gyűjtött Székely népballadák 1935-ben, a Falu 1936-ban nemcsak illusztrációi az irodalmi szövegnek, de önmagukban zárt művészi egységek. Az 1933-ban készült Századunk chimérai leplezetlenül, mindenki számára jól érthető szimbólumokban mondja el az önkényről, elnyomásról, brutális erőszakról a művész vé-

leményét. Vádoló röpirat ez a lap, amely az erősödő fasizmusról szól.

1936-ban illusztrálja Madách művét, a Tragédiát, egy évvel később a Szegedi Szabadtéri Játékok alkalmából az előadáshoz ő készíti a díszleteket.

A képzőművészeti tanulmányokat iskolában nem folytatva, a művészeti közéletbe már készen, kialakulttan berobbanó Buday munkásságában az expresszív erő szimbolizmussal keveredik. Hatással van rá Mase-reel művésze: a teret, mint ő, nem a természet naturalis realizmusa értelmében rendezte, de a kimondásra váró igazság érdekében. Munkásságának bartóki oldala is van, a népmesék kincseit, balladák népeleket tükröző hagyományait ötvözi a legmodernebb formai megoldásokkal.

Sokat illusztrál: az Ortutayval közös Bátorligeti mesék, Mondotta, Tamási Áron Abel trilógiája, Radnóti Miklós Új hold és Hispánia című műveinek megjelenítése, Mauriac Jézus élete, egy-egy megrázó erejű kép az emberi sorsról. Ezek az illusztrációk néha groteszkek, mint a Bátorligeti mesék, de legtöbbször tragikusak, mint a Hispánia levágott fejű emberi törzse.

A Primavera Italiana 1937-ben derűsebb színtöltet, az 1954—66-ig készített Klasszikus sorozat, Aragon Aurélien-je már egy klasszicizáló tendenciát mutat. Ebből a klasszikusabb rendű periódusból kiemelkedik Shakespeare Athéni Timon-jának illusztrációs sora, ahol elég lapenként egyetlen emberi fej a kifejezésre.

A tárlókban elhelyezett ex librisek, dúcok, régi és új, magyar és angol nyelvű kiadványok teszik teljessé a kiállítás anyagát, amely a Buday család tulajdona. Ortutay Gyula megnyitójában elmondotta, hogy a Corvina kiadásában már készült és egy éven belül megjelenik az album, amely Buday György művészetét, munkásságát bemutatja. Türelmetlenül várjuk, hogy ez a nemzetközi hírnevet már régen kivívott művész végre itthon is — legmúltabb közönsége, saját népe előtt is — elfoglalhassa az őt megillető helyet.

KULKA ESZTER

UNESCO-kiállítás az egyetemen

Tegnap délen nyitották meg az UNESCO kiadványokat bemutató kiállítást az Egyetemi Könyvtárban. Ez a Magyar UNESCO Bizottság által rendezett vándorkiállítás Párizs és Budapest után érkezett Szegedre, s április 21-e után kerül új állomáshelyére, Debrecenbe.

A kiállítást Havasi Zoltán, az Egyetemi Könyvtár igazgatója nyitotta meg, értékelve a kiállítás jelentőségét, majd Kárpáti György, a Magyar UNESCO Bizottság főtitkár helyettese méltatta a bemutatásra került művek szerepét és célját.

A kiállításon látható 336 francia és angol nyelvű könyv, füzet és prospektus kereszttudományi adja az UNESCO tevékenységének. A természettudományos, szociológiai, neveléstudományi és kulturális tematikájú művek segítséget, tájékoztatást adhatnak, és forrást anyagul szolgálhatnak a magyar kutatóknak, pedagógusoknak, egyetemistáknak ezeknek a szakterületeknek kutatási eredményeiről. A kiadványok egyébként megrendelhetők.

A megnyitót követő megbeszélésen a szegedi UNESCO-kör főbb feladatait, helyzetét vitatták meg a jelenlévő szakemberek.

Greco Pestre érkezik

A világhírű francia előadóművész és filmszínész, Juliette Greco két napig lesz Budapest vendége. Vasárnap délelőtt érkezik Svájcából a Feriegyi repülőterre. Gyors „futópróba” lesz az Erkel Színházban, ahol fél háromkor kezdődik első fellépése. Juliette Greco hétfőn délen találkozik a magyar sajtó képviselőivel, aznap este lesz második, egyben búcsúhangversenye.

Kicsik ünnepe, nagyok öröme

Nem mindennapi esemény színhelye volt tegnap délután a József Attila Tudományegyetem Filozófiai Tanácsa. A szépen feldíszített nagy előadó teremben a fehérről asztalok mellett ezúttal az egyetem oktatói mint szülők foglaltak helyet a szülőttekkel a karjukon: 8 gyermek ünnepélyes névadására jöttek el az egyetem vezetői, a kollégák, rokonok.

Az I. kerületi tanács kamarakórusának dala után az anyakönyvbe dr. Novák Zoltán, az I. kerületi tanács vb anyakönyvi hivatalának vezetője jegyezte be a következő neveket: Kalocsai Zoltán, Krajtkó Zoltán Attila, Papp Kornélia, Kocsóné Antónia, Végh Gyula, Nagy Katalin, Lang Árpád és Kelemen János Balázs nevét.

A névadó szülők fogadalmátétele után dr. Novák Antal köszöntötte a kicsiket, szülőket, névadószülőket, majd dr. Szalay László egyetemi tanár, a József Attila Tudományegyetem tudományos rektorhelyettese az egyetem állami, párt- és szakszervezet vezetőinek nevében köszöntötte a szülőket, a baráti és családi ünnepség résztvevőit és ajándékkal kedveskedett a kicsiknek. Ezután Meruk Vilmos, a Művelődésügyi Minisztérium Marxizmus-Leninizmus Oktatási Főosztályának vezetője Ilku Pál művelődésügyi miniszter jókívánságait tolmácsolta és átadta a miniszter ajándékait.

Ugyancsak tegnap Molnár Zsolt és Szili Zsoltnak volt névadó ünnepsége a Csongrád megyei tanácsnál, a szakszervezeti bizottság rendezésében.